Krapte aan jongvee

Twee jaar lang daalde het aantal stuks jongvee onophoudelijk. Vroeg of laat moest dat leiden tot een krapte aan gebruiksvee. De eerste maanden van dit jaar blijkt de import van vaarzen plotseling te stijgen. Is er sprake van een onderbezetting aan jongvee? Welke hoeveelheid jongvee is voor de lange termijn verstandig?

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

In februari maakte het CBS bekend dat de hoeveelheid jongvee sinds 1 januari 2017 met 25 procent is afgenomen. Het aantal kalveren, pinken en vaarzen daalde in twee jaar tijd met ruim 300.000 stuks. De aanleiding is bekend. In 2017 zorgde het fosfaatreductieplan voor een forse krimp van de veestapel. Het jaar daarop werden melkveehouders voor het eerst geconfronteerd met fosfaatrechten. Als het aantal rechten niet toereikend was voor de veestapel, lag jongvee afvoeren het meest voor de hand. Daarmee bleef de melkproductie zo veel mogelijk op peil.

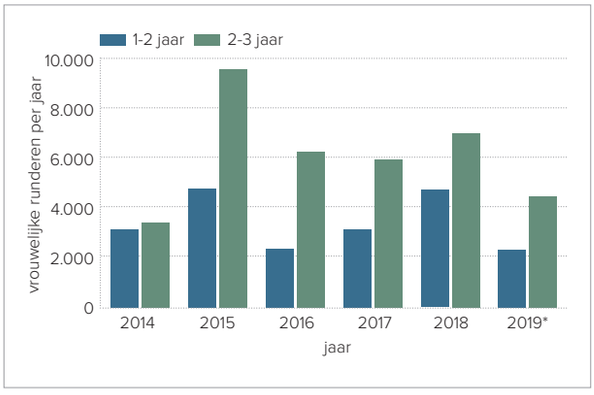
Onderbezetting aan jongvee

De gevolgen van de slinkende jongveestapel worden langzaam maar zeker zichtbaar. Uit cijfers van RVO blijkt dat het aantal geïmporteerde vrouwelijke runderen behoorlijk stijgt (figuur 1). Tot en met 21 maart zijn er al 4500 vaarzen de grens overgestoken, ruim de helft van het totaalaantal van vorig jaar en niet veel minder dan in het gehele jaar 2017. Tegelijkertijd ziet CRV de eerste twee maanden van dit jaar een halvering van het aantal afgegeven exportcertificaten ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. Vorig jaar viel de dalende export nog mee (figuur 2) omdat, als gezegd, op veel bedrijven meer dieren waren dan er aan rechten beschikbaar waren. De cijfers van de eerste twee maanden van dit jaar geven de actuele krapte aan jongvee dus pas echt goed weer. Het werpt de vraag op of er sprake is van een onderbezetting aan jongvee.

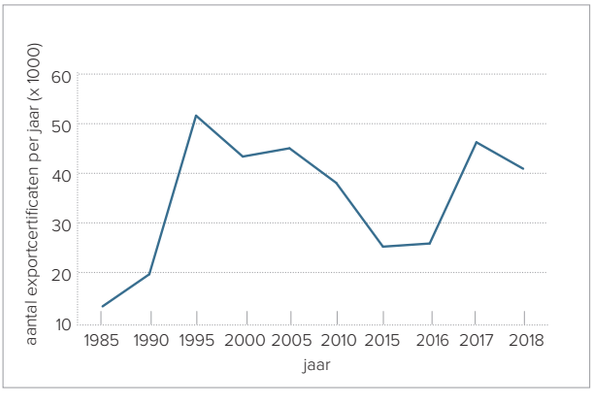
'Ik zie bedrijven die sturen op een jongveebezetting van vier stuks jongvee per tien melkkoeien. Dat houd je één of twee jaar vol, maar daarna kom je onvermijdelijk dieren te kort voor de vervanging van de veestapel', zegt Tom Baak, adviseur bij DLV Advies. Hij legt uit dat er

steeds meer merkbaar

Figuur 1 – Import van vrouwelijke runderen (bron: RVO)
(= voorlopige cijfers tot en met 21 maart 2019)*

Figuur 2 – Exportcijfers van vrouwelijke runderen per boekjaar (bron: CRV)

minimaal zes stuks jongvee per tien melkkoeien nodig zijn voor een normale vervanging van het melkvee. 'Het vervangingspercentage van een gemiddeld melkveebedrijf ligt al jaren boven de dertig procent, de afkalfleeftijd van de vaarzen boven de 25 maanden. Een eenvoudige rekensom leert dat je met zes stuks jongvee per tien melkkoeien eigenlijk nog te krap jongvee aanhoudt. Met zeven zit je veiliger.'

Boeren zonder jongvee drukt resultaat

De term onderbezetting is natuurlijk relatief. Er zijn bedrijven die koeien melken zonder jongvee. Ze kopen vaarzen aan of besteden hun eigen jongveeopfok uit aan een ander bedrijf. Een deel doet dat zelfs in het buitenland, waardoor de importcijfers uit figuur 1 de nodige nuance krijgen. Als dieren terugkomen van het opfokbedrijf, tellen ze immers mee als import. 'Een aantal van mijn klanten in de grensregio doet dat inderdaad. Zij benutten hun fosfaatrechten volledig voor het melkvee. Wanneer je gaat rekenen aan de melkproductie per kilo fosfaat, is dat het voordeligst', zegt Erik van Gorp, adviseur bij ABAB Accountants en Adviseurs. Waarmee hij niet wil zeggen dat iedereen het jongvee maar overboord moet gooien. Want een gesloten bedrijf is veterinair gezien het veiligst en het fokken van de eigen vervanging noemt hij duurzamer dan dieren kopen van een ander.

'Op bedrijven die jongveeloos boeren, zie ik de resultaten vaak achteruitgaan. De koeien waarmee ze de veestapel vervangen, passen net niet bij hun bedrijfsvoering.

Selectie uit de eigen veestapel komt het rendement zeker ten goede', stelt Van Gorp. Hoe beter de selectie van geschikte dieren, des te langer blijven de koeien lopen en des te verder kan de jongveebezetting omlaag.
De hoeveelheid jongvee is jarenlang comfortabel ruim geweest (figuur 3). Te ruim als het aan Van Gorp ligt. 'In het melkquotumtijdperk zag men extra jongvee doorgaans als een relatief goedkope verzekeringspremie. Maar nu ook het jongvee gebonden is aan productierechten, wordt die verzekeringspremie wel erg hoog. Vraag jezelf maar eens af of je al dat jongvee werkelijk nodig had, of lag de uitstoot van koeien wellicht hoger dan nodig?'
Rick Hoksbergen is het met Van Gorp eens. Ook de adviseur van Alfa Accountants en Adviseurs beredeneert het hoge aandeel jongvee in het verleden als een (te) hoge verzekeringspremie. 'De kosten voor de opfok van jongvee wegen niet op tegen de opbrengsten van een vaars. De vervanging is lange tijd hoger geweest dan noodzakelijk, omdat er toch vaarzen klaarstonden', zegt Hoksbergen.
Hij aarzelt niet het nog iets scherper te stellen: 'Als je 25 procent van de koeien vervangt en er sterft 3 procent, heb je 22 procent om vrijwillig te verkopen.' Hoksbergen wil er maar mee aangeven dat er in het recente verleden – weliswaar onder druk van wet- en regelgeving – te vaak koeien waar maar 'een vlekje' op zat, werden afgevoerd. Bij een stabiele veestapel is een jongveebezetting van vijf stuks jongvee per tien melkkoeien volgens Hoksbergen goed te doen.

10.000 euro meer marge

Alle adviseurs wijzen op de hoge kosten van een ruime hoeveelheid jongvee. Sommigen noemen het jongvee zelfs noodzakelijk kwaad. Van Gorp daagt veehouders graag uit om de lat voor zichzelf hoger te leggen. Om niet langer een overdadige hoeveelheid jongvee aan te houden, maar in te zetten op een vervanging van 30 of zelfs 25 procent. Bij 25

Tabel 1 – Effect van meer of minder vervanging op een bedrijf met 7500 kg fosfaatrechten (productie per koe 10.000 kg melk, sterfte 3%, afkalfleeftijd vaarzen 24 maanden, kalversterfte 10 procent) (bron: ABAB)

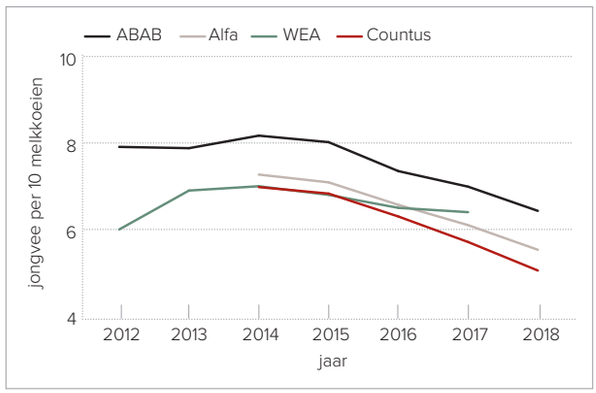
	vervangingspercentage		
bedrijfskengetallen	**35**	**30**	**25**
jongveebezetting (%)	70	60	50
aantal koeien	131	134	138
aantal stuks jongvee	91	81	69
geboorten per 100 melkkoeien	108	105	103
gemiddelde prijs verkochte kalveren (€)	120	130	140
aantal te verkopen kalveren	81	87	94
omzet uit kalveren (€)	9.748	11.260	13.097
gemiddelde prijs verkochte koeien (€)	650	600	550
aantal te verkopen koeien	42	36	30
omzet uit koeien (€)	27.166	21.755	16.720
totale omzet en aanwas (€)	36.914	33.015	29.818
afgeleverde melk	1.306.051	1.342.883	1.381.852
omzet en aanwas (€ per 100 kg melk)	2,83	2,46	2,16
melkgeld (€)	463.648	476.723	490.557
omzet en aanwas (€)	36.914	33.015	29.818
overige opbrengsten (€)	25.000	25.000	25.000
omzet (€)	525.562	534.738	545.375
krachtvoerkosten (€)	120.000	122.500	125.000
ruwvoerkosten (€)	35.000	35.000	35.000

	vervangingspercentage		
bedrijfskengetallen	**35**	**30**	**25**
veekosten (€)	32.000	32.500	33.000
teeltkosten (€)	10.000	10.000	10.000
mestafzet (€)	20.000	20.000	20.000
energiekosten (€)	12.000	12.250	12.500
toegerekende kosten (€)	**229.000**	**232.250**	**235.500**
loonwerk (€)	25.000	25.000	25.000
afschrijvingen (€)	65.000	65.000	65.000
overige niet toegerekende kosten (€)	80.000	80.000	80.000
rente (€)	45.000	45.000	45.000
niet toegerekende kosten (€)	**215.000**	**215.000**	**215.000**
bedrijfsresultaat (€)	81.562	87.488	94.875
cashflow (€)	146.562	152.488	159.875
privé en belastingen (€)	40.000	42.000	44.000
aflossingen (€)	65.000	65.000	65.000
vervangingsinvesteringen (€)	15.000	15.000	15.000
marge (€)	**26.562**	**30.488**	**35.875**
kritieke opbrengstprijs (€ per 100 kg)	**33,47**	**33,23**	**32,90**

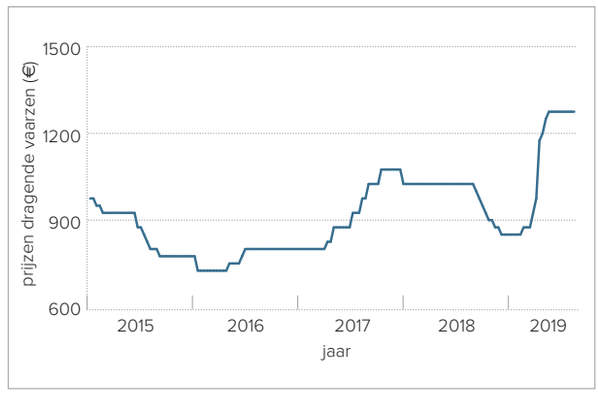
Henk Bleker: **‘Dit zie ik niet als een duurzame manier van veevervanging’**

De import van melkgevend vee is volgens brancheorganisatie Vee&Logistiek Nederland in het laatste kwartaal van 2018 verdrievoudigd. ‘In de eerste maanden van dit jaar zie ik een versterking in de groei van de import. Als deze trend zich doorzet, importeert Nederland dit jaar 30.000 melkgevende dieren’, zegt voorzitter Henk Bleker.
Van in elk geval vijf handelaren weet hij dat ze dit jaar al tussen de 300 en 500 dieren per maand importeerden. ‘Er was er één die aangaf wel vraag te hebben voor 1000. Bij sommige handelaren is het aantal geïmporteerde dieren in het eerste kwartaal van dit jaar al groter dan over het gehele jaar 2018’, zegt Bleker. De ontwikkeling verrast hem niet. Vee&Logistiek Nederland waarschuwde er al voor tijdens de onderhandelingen over het fosfaatrechtenstelsel. Bleker is niet tegen import, maar ziet belangrijke nadelen. ‘Melkveehouders hebben zelf minder ruimte voor selectie uit hun eigen dieren. Er gaan belofte-volle jonge dieren naar de mesterij en vervolgens importeren we melkgevende dieren uit het buitenland. Dat zie ik niet als een duurzame manier van veevervanging. Het staat haaks op de gedachte van een kringlooplandbouw.’ Bleker hekelt ook het verlies van inkomsten voor de veehouder als de export afneemt. Bovendien is het hoogwaardige fokvee een promotie voor Nederland als zuivelland. Dit gunstige effect gaat verloren. De actuele importgroei heeft als nadeel dat de Duitse dieren kort voor de Nederlandse grens verzameld worden. Volgens Bleker is dit absurd, het zou veel logischer zijn – zowel voor het dierenwelzijn als om financiële redenen – om dit in Nederland te organiseren. De huidige wet- en regelgeving in Nederland staat dit echter niet (meer) toe.

Figuur 3 – Ontwikkeling van de jongveebezetting

Figuur 4 – Prijzen van dragende vaarzen (bron: DCA)

procent vervanging en een afkalfleeftijd van 24 maanden heeft een melkveehouder genoeg aan vijf stuks jongvee per tien melkkoeien.
‘Stel dat je daarop aanstuurt. Wat is het ergste wat je kan overkomen? Dat je een jaar geen 120 koeien melkt, maar 118? Dan neem je een keer het risico dat je één of twee vaarzen moet kopen, dat is voordeliger dan structureel te veel jongvee aanhouden’, stelt Van Gorp. Hij onderbouwt zijn stelling met de cijfers in tabel 1. Daaruit blijkt dat het voor een bedrijf met 7500 kilo fosfaat bijna 10.000 euro oplevert als het de vervanging kan terugschroeven van 35 naar 25 procent. Het kan bij dezelfde hoeveelheid fosfaat acht koeien meer melken.
De invoering van het fosfaatrechtenstelsel heeft het verdienmodel van melkveebedrijven veranderd. Fosfaatrechten zijn te duur om er extra jongvee mee te houden. Zelfs voor extensieve bedrijven, die gewend waren om zo overtollig ruwvoer om te zetten in omzet en aanwas. Baak rekent voor dat vaarzen al snel tussen de 2400 en 2500 euro per stuk moeten kosten om de marktprijs voor fosfaat te vergoeden. In twee jaar opfok vraagt een vaars 31,5 kilogram fosfaat. Bij een leaseprijs van 30 euro per kilo fosfaat is dat bijna 1000 euro. ‘De kosten voor eigen opfok van jongvee liggen al op twee euro per dier per dag. Verkoop je een vaars voor 1400 euro, dan heb je voor het fosfaat nog geen vergoeding.’
De veeprijzen zitten wel in de lift (figuur 4) maar zijn nog ver verwijderd van die 2500 euro. Voorlopig lijkt de kans gering dat het prijspeil van een vaars zo ver zal stijgen. Daarvoor is opfok in het buitenland te goedkoop. Fosfaatrechten bestaan immers alleen in Nederland, bij oplopende veeprijzen is import een logisch gevolg (zie ook kader). |

Conclusies

- Minder jongvee aanhouden verhoogt de marge op een melkveebedrijf.
- Tegelijkertijd vallen de resultaten bij boeren zonder jongvee doorgaans niet mee.
- De optimale jongveebezetting is afhankelijk van de levensduur van de veestapel.